

Izhaja vsak petek.

Uredništvo in
upravnštvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:

celoletna . . . K 4[—]
pololetna . . . " 2[—]
četriletna . . . " 1[—]
Posamezna št. . . 0¹⁰

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 9.

V Ljubljani, 29. januarja 1915.

Leto X.

Vun vsaj z žitnim monopolom.

»Jugoslovanska Strokovna Zveza« je kmalu po izbruhu vojske zahtevala vsaj najvišje cene živilom obenem predlagala vladi, naj uvede v sedanjih časih, ko nas izkušajo naši sovražniki izstradati, monopol žitne kupčije. Izredni časi zahtevajo izredne razmere. Zakaj bi se ne v vojski končno ne uvedlo morebiti še menažiranje prebivalstva. Boljše vedno, kakor pa da se uredničko peklenški angleški načrti, da bi nas silili kloniti glavo pred njimi, prisiljeni po lakoti. Splošno se opozarja, da nevarnosti lakote ni, samo z živili naj se varčuje, a varčuj, ko ubogi delavec, uboga delavka kmalu s svojim enodnevnim zaslužkom ne boš mogel kupiti kile moke. Glas po monopolu živil, za zdaj pred vsem žita in moke, buči vedno silneje še celo v časih preljubeznjive naše prevestne avstrijske cenzure. Objavljamo nekaj tozadevnih izjav listov raznih strank.

× × ×

NAJVIŠJE CENE V VELIKI IN MALI TRGOVINI.

Znani dr. Karel Renner piše v »Volkstribune« z ozirom na najvišje cene v veliki in mali trgovini med drugim:

Kdor pozna sedanjo preskrbo z moko na Dunaju, mora priznati, da je postalo sedanje stanje nevzdržljivo. Veliki trgovini ni na tem, da nakupuje in prodaja, ker ji sedanje najvišje cene omejujejo dobiček. Trgovino zasebnikov bi moral zdaj, ko je odpadel dobiček, prevzeti drug činitelj; država, da voz ne obteti.

Preskrba z moko je zato zaostala; pomoč je edino v monopolu veletrgovine. Dokler tega ne store, ni sile, ki premakne zaloge od kmeta k uživalcu. Napačno sodi, ki misli, da tiči kje drugje napaka.

Draginja na dunajskem trgu je taka, da se zahtevane cene ne morejo več zmagati. Množe se glasovi, ki zahtevajo, naj določijo najvišje cene tudi v podrobni trgovini, ko so jih določili v veliki trgovini.

Čudno naziranje: reka ne teče, ker smo zgradili že en jez in ker nismo napravili umetnega izтока; zgradimo drugi jez in reka se prične pomikati.

Danes stoje stvari takole: Prodajalec na drobno, ki nakupuje pri veletržcu, ki hoče kupiti moko v parnem mlinu, jo ne dobi za najvišjo ceno; kdor hoče kupiti na žitni borzi, mora za gol nič naložiti več sto kron, da do-

bi moko; mali prodajalec ne napravi dobička, zakaj naj li prodaja? Posreduje le, če dobi to kot darilo, kar je dobival prej kot dobiček. Tako in v drugih oblikah se morajo prekoračiti določila o najvišjih cenah, da se sploh premakne blago. Mali prodajalec torej ali sploh ne dobi blaga, ali je pa dobi le, če plača skrito ali odkrito svojo nagrado nad najvišjo ceno. V teh razmerah bi bila morala država nastopiti, da bi blago preskrbela od kmeta, ki seveda tudi zahteva najvišjo ceno, in bi ga dala konzumentu, ki tudi noče več kakor najvišje cene plačati.

Napaka bi se nadaljevala in podvojila, če bi zdaj, ne da se uredi monopol velike trgovine, določile tudi najvišje cene podrobni kupčiji, kakor tudi so i tu najvišje cene umestne.

Mali trgovec, bodisi zadruga, nakupi blago na debelo, je dovede, vloži, preloži in na drobno razprodaja. To stane delo in denar. Mali trgovci teh izdatkov ne beležijo ali jih vsaj ne objavljajo. Konsumna društva morajo pa polagati javno račune. Pri 100 kronah prometa zasluži konzumna zadruga (po računih leta 1913.) 4 K 54 h; trgovec nekaj več. Cena se z ozirom na ceno velike trgovine povzra za 16 odstotkov povprečno, a ne v vseh predmetih, ker petroleja in sladkorja navadno prekupec ne podraži.

Predvsem se mora urediti veletrgovina z monopolom, potem naj se določijo tudi prekupcem najvišje cene.

× × ×

OBRAMBA PROTI ODERUŠTVU.

Dunajski dnevnik »Die Zeit« objavlja pod zaglavjem: Obramba proti oderuštvi, sledeči članek: Cene raznih vsakdanjih potreb se neprestano povzrajo. Prebivalstvo, ki se mu je radi neugodnega gospodarskega položaja vojskih časov znižala nakupna moč, vidi z nevoljo in skrbjo, kako da postaja draginja vedno hujša. Naj gre tudi le za neizogibljivo prikazen, ki spremlja vojsko; naj se tudi opozarja, da gospodari v morje obvladajoči Angliji z njenimi uvozi splošna draginja, omejeni podaniški razum le ne umeva, zakaj da bi ne mogla razpolagati naša državna moč z obrambnimi sredstvi proti takim zlom. Javna tajnost je, da celo tam, kjer obstajajo postavno določene najvišje cene, te ne uvažajo, da se cene s tajnimi dogovori prekoračijo in skrivajo zaloge. Na dlani leži in ni potrebno dokazati, da se zdaj meseca januarja v Avstriji, ko so znane števil-

ke žetve, niti govoriti ne more o resničnem pomanjkanju moke. Proti poletju se najbrže zaloge znižajo; a sedanje pomanjkanje se je umetno ustvarilo in če je imenujemo s praznim izrazom: da je to oderuško. Bodisi, da gre le za oderuštvo v moralnem oziru in če tudi ni tega kazensko mogoče ustvari, le nihče ne more umevati, da bi odpovedala sredstva državne oblasti nasproti takemu protisocialnemu, skupnosti škodljivemu postopanju.

Sprijazniti se moramo z dejstvom, da po vojski, vsled katere jih veliko uboža, posamezniki obogate. Tako je vedno bilo. Tisti, ki izdelujejo predmete, namenjene posredno ali neposredno vojski, delajo izborne kupčije. Nemo goče je pa in se ne strinja z načeli poštenosti, da bi se v pretresanju svetovne vojske mala manjšina na škodo večine bogatela. Vlada seveda ne more prepovedati, da bi v vojski ne smeli delati posamezniki dobrih kupčij, a lahko prepove in tudi, če potrebno, s silo zabrani, da bi se izročila preskrba z živili brezvestni špekulaciji in tolpi žitnih oderuhov. Avstrijska birokracija ni bila nikdar na glasu, da bi se preboječe izogibala poseganju v osebno svobodo. Zakaj deluje v mirnih časih večkrat premarljiv uradni duh zdi takko boječe in tresoče? Celó v Angliji z njeno absolutno trgovsko in prometno svobodo se že nastopa za začasni žitni monopol. V Avstriji se pa niti ne čuje, da bi nastopali proti oderuškemu nakopičenju in proti skrivanju žita, o oblastnem nadzorstvu in o popisovanju zalog. Z opozoritvami, naj prebivalstvo varčuje, se le malo doseže. Prebivalstvo naj se predvsem pomiri, da naj varčuje s tem, kar imamo in da se že varuje pred izkoriščanjem. Kaj pa, če obsega oderuštvo z živili tudi pedagoško sredstvo, da vzgaja konzumente k varčevanju?

× × ×

VPRAŠANJA O PRESKRBI Z ŽIVILI.

»Christlich-soziale Arbeiter Ztg.« piše (23. 1. 1915): Na bojiščih se bori junštvo in preziranje smrti in se požrtvovalno razvija. Tisočeri izkrvave z iskreno željo, da zmagaj domovina. Vse, kar izvedejo avstrijski sinovi na bojišču, je končno odvisno od tega, kako se razvijejo razmere doma. Kakšno nasprotje se nam kaže! Tam zunaj, na polju časti preveva vse do zadnjega moža prepričanje o važnosti trenutka. Doma se ti pa prijavlja taka brezskrbnost, ki je že lahkomisljenost. Gre za to, da ne odloči zmage le duh armade,

marveč izbojevati se mora tudi vojska proti lakoti. Če kličemo, naj se ustvari ta možnost, ne kličemo tega iz bojazljivosti, marveč kličemo to vsled sedanjih razmer.

Položaj Avstrije je zdaj glede na preskrbo z živili položaj Przemysla v velikem. Avstrija je odrezana od vsakega uvoza iz inozemstva, čez mejo ne pride niti zrno žita, niti deke mesa. Kar imamo živil, s temi se moramo preživeti, **morajo zadoščati**, dokler traja vojska in še dlje, dokler se pridelajo novi pridelki. To velja osobito za krušne zaloge. Gotovo, te zaloge zadoščajo pri pometnem gospodarstvu, doščajo pri pametnem gospodarstvu. Pozorni moramo biti, ker niti v najboljših časih ne zadošča živina in naši drugi pridelki. Upoštevati se tudi mora, da je zdaj tudi Galicija popolnoma izločena.

V teh razmerah so odgovorni vsi činitelji, da morajo ukreniti, kar je potrebno. Kar se tiče preskrbe z moko, je skoraj izključno odgovorna vlada. V njenih rokah je, da dožene množino zalog; ko to stori, ne bo delalo težav, da potrebuje razdeli po času in po kraju. V rokah ima sredstva sile, da zlomi odpor posameznih lastnikov žitnih in močnih zalog, ker jih lahko razlasti s silo. Vlada razpolaga z železnici, da lahko premaga tudi transportne težave. Lahko določa najvišje cene, ki jih mora tudi strogo nadzorovati in končno lahko kot zadnje sredstvo uvede tudi prodajalni monopol.

Pričakujemo, da se vzravnao višje cene, kakor se je to sklepalo v min. svetu 19. januarja in da po zgledu Ogrske s silo razlaste zaloge.

Vsekakor mora pa tudi varčevati prebivalstvo.

× × ×

Klici po žitnem monopolu so splošni. Je tudi edino sredstvo, da se prepreči, kolikor je to v vojskih časih seveda mogoče, draginja in kar je glavno, da se prepreči mogoča lakota. Ne gledamo črno, a to vemo, da je lakota brez odločnih korakov mogoča. Posamezni žitni oderuhi naj ne bogate na škodo milijonov požrtvovalnih državljanov in državljanek.

Med brati in sestrami.

Pekom in prodajalcem kruha v znanjel C. kr. trgovinskemu ministru je dospela vest, da se peki in drugi obrtniki, ki se pečajo s peko in prodajo kruha, ne drže tozadevne naredbe z

Prokletstvo bogastva.

Odkar služi Kamnar v Bradovi pisarni, se zelo zanima za vsak napredek v industriji. Stroji so mu posebno pri srcu. V tvornici zapazi zadnje tedne, da bi kazalo obrat razširiti z novimi, boljšimi stroji, ki bi izdelali hitrejši več blaga. Sklene, da govori o tem z gospodarjem, ko se vrne iz toplice.

Bradov se vrne zdrav in vesel domov. Prevzame zopet svoje posle v pisarni. Ob priliki mu Kamnar razloži, kaj da je zapazil. Koristi svojih nasvetov utemeljuje s številkami. Bradov ne odklanja, kar svetuje Kamnar. Spomini se, da ga je tudi Dobler svoj čas opozarjal na izboljšave. Ko vse premisli, sklene, da izvede, kar je nasvetoval Kamnar.

Kamnar je seveda ponosen, ker se izvaja, kar je on nasvetoval. Gospodarja tudi veseli, ker se Kamnar tako zavzema za kupčijo. Seveda, da Kamnar misli tudi nase, na to gospodar prvi hip ne pomisli.

Čez nekaj mesecev se sučejo že novi stroji in izvedejo izpremembe, za katere se je potegoval Kamnar. Vse se izbornu ujema. Dobiček se ujema s Kamnarjevim proračunom. Gospodar zdaj Kamnarju popolnoma zaupa, tudi delavci izprevidijo, da postane Kam-

nar njihov bodoči gospodar. Nevesta kakor tudi njena mati se tudi ne jezita, ker se zdaj še hitreje služi denar. Sedita, Kamnar je pač dobra pridobitev trgovini in rodbini.

Na dan, ko plača Bradov račune pri dobaviteljih novih strojev, ga, ko gre domov, preseneti močan dež. Izvoščka ni takoj pri rokah, vozovi cestne železnice so vsi prenapolnjeni; Bradovu, ki je brez dežnika, ne preostane drugega, ker ima čas omejen, da gre peš domov v dežju, ki ga premoči do kože. Ko pride domov, mora nekaj neizogibnih stvari rešiti še v trgovini in se ne preobleče; premočena obleka se zato posuši na njem.

Zvečer prične Bradova tresti; sledi velika vročina, bolnik toži, da ga bole prsi, kašlja, boli ga glava; hrope, žila močno bije. Gospa vsa prestrašena pošlje po zdravnika še ponoči.

Zdravnik pride, preišče bolnika. Pove ženi, da so se možu unele pljuča. Pove, kako naj postopajo z bolnikom. Obljubi, da pride še podnevi.

Drugo jutro oboleli gospodar ne pride v pisarno. Vsi v hiši in v tvornici zato izvejo, da so se unele gospodarju pljuča. Vsi so razburjeni v skrbeh in sočuvstvujejo z gospodarjem, ker so ga vsi cenili. Kamnarja takoj, ko pride v pisarno, pokličejo k bolniku, ki mu naroči, kaj da naj se dela. Vse tudi na-

tančno izpelje. Bradovi so v teh kritičnih dneh zelo veseli, ker razpolagajo s človekom, ki dela s popolnim zanimanjem, na katerega se je mogoče popolnoma zanašati. Gospodarjevo bolezen Kamnar porabi, da se kaže, kakor da je nenadomestljiv. Svoje dolžnosti ne izpolni samo v pisarni, marveč tudi v tvornici zastopa obolelega tvorničarja. Kolikor more, pomaga in svetuje tudi Bradovi ženi in svoji nevesti.

Prve tedne je bolezen huda, a spretnosti zdravnikov se posreči, da počasi okrevajo. Ko poteče več tednov, sme Bradov na izprehod. Dva tedna potem prevzame Bradov zopet vodstvo tvornice. Vsi ga tako v pisarni kakor v tvornici najprisernejše in najsposiljivejše pozdravljajo. Ko se pokaže, da se v njegovi bolezni ni niti v pisarni in ne v tvornici ničesar zamudilo, se vesel Bradov vsem zahvaljuje. Kamnarju pa pove, da postane, ko se poroči, solastnik tvrdke.

Kamnarju zdaj ni potreba več skrbeti. Le še mal korak in brez truda doseže, kar si je želel: bogastvo.

X.

Čas, ko se mlada človeka poročita, se vedno bolj bliža. Velikokrat se o poroki razgovarjata. Kamnar se je pridobil med gospodarjevo boleznijo v rodbini in v kupčiji ugled. Pri Brado-

vih občuje kakor domači otrok. Je skoraj vedno z rodbino, svetuje, kakšna bodi bala, obiskuje z nevesto in z njeno materjo gledališče in koncerte, skrbi, da se zgodi, kar želi ženski. Obama to kajpada silovito ugaja. Radi pohajata družbe, sami prirejata tudi velike zabave; Kamnar mora vedno ob takih prilikah dvoriti. Čas kar dirja med raznimi dragimi zabavami in vesellicami. Božične praznike je slavil Kamnar prejšnje leto še v omejenih razmerah, letos jih slavi v sijaju in v razkošju pod okriljem Bradove rodbine. Dragocena darila mu poklonita njegova nevesta in njena mati, Bradov mu pa podari tisočrondski bankovec. Kako ga šegeče! Oči mu lesketajo in žare sreče in veselja! Samega sebe občuduje, češ kako modro, pametno in previdno sem postopal. Lahko vidiš, če ga opazuješ, da si sam o sebi veliko misli, kak modrijan da je. Dragoceni bankovec ga popolnoma zblodi, predokusijo bodoče bogastvo. Nič ne misli nazaj na lanski božič, ki ga je še praznoval obdan v priprosti z zvesto, nesamopašno ljubeznijo; denar in razkošje potlačijo vse slične misli.

Približno čez tri mesece, po velikonočnih praznikih naj bi bila poroka. Gospi Marica gleda na to, da se uredi pravočasno bala. Za eno ali drugo stvar je sicer že poskrbela, glavno delo

dne 28. novembra 1914, št. 324 drž. zak. (fina moka za peko in kuho). Ker je ta naredba ekonomske tendence, namenjena je, da se čimdalje izhaja s pšenično moko, se vsi tozadevni obrtniki opozarjajo, da se natančno držijo tozadevnih predpisov, ker bi se v nasprotnem slučaju moralo proti njim postopati kazensko. Tedi, pšenična moka za peko in kuho se ne smeta porabljati za obrtno peko kruha, pač pa za zmes krompirjeve in riževe moke.

Štedite s pridelki. Da se krijejo naše potrebe in da ne pride do pomanjkanja pridelkov, ki se uporabljajo za kruh, so bili sicer že storjeni koraki, ki pa morajo biti uspešni samo, če pripomore tudi prebivalstvo s štedenjem. Zlasti mladini je treba vcepiti spoznanje, da je treba štediti, katero nalogo naj prevzamejo šole. Razdelila se bo šolam tudi spomenica, ki se glasi: Tedne in mesece stoji naša bratja na bojišču in se bojujejo za domovino. Gotovo se našim sovražnikom ne bo posrečilo, premagati naših hrabrih, junaških vojakov na bojišču. Sedaj pa nas skušajo pritisniti z lakoto s tem, da nam hočejo zapreti dovoz iz dežel, ki nam niso sovražne. Tudi ta poizkus se bo izjalovil. Dosti živim imamo v deželi, da lahko čakamo do prihodnje žetve, če bomo le štedili. V tem oziru lahko pomagamo tudi vi, da se konča boj z zmago. Vaša sveta dolžnost je, da ničesar, kar se da zaužiti, ne omalovažujete in da štedite z živili, drvini in premožem. S tem ne dokažete samo svoje ljubezni do domovine, marveč pomagajte tudi svojim staršem v tem težkem času. Bodite torej štedljivi s kruhom, ki nam ga da Bog. Če bost božji dar primerno spoštovali, vam vsakdanjega kruha ne bo nikdar primanjkovalo in nikdar ne boste lačni. Nobenega kosčka kruha ne vržite stran, tudi če ni več svež. Ne režite si več kruha, kakor ga morete snesti. Mislite na vojake na bojišču, ki bi bili pogosto srečni, če bi imeli kruh, ki ga morda vi omalovažujete! Štedite tudi s krompirjem. Kuhati ga je v obliki in šele potem olupiti. Kdor ga prej olupil in potem skuha, zapravlja. Kuhinjskih odpadkov ne gre metati stran. Ostanke mesa, sočivja in krompirja je porabiti za prehrano perutnine, ali pa dajte odpadke kmetom, da morejo pitati prašiče. Otroci, štedite, potem služite domovini in svojim staršem!

Lanska letina na Kranjskem. Kakor poroča »Slov. Trgovski Vestnik«, je bila leta 1914. na Kranjskem precej šibkejša letina kot druga leta. Že pri krompirju se to izdatno pozna. L. 1913. je znašal pridelek 2.300.000 kvintalov, leta 1914. pa le 1.200.000 kvintalov.

Ogrska vlada rekvirira žito. Ogrska vlada je izdala te dni naredbo, ki pravi, da mora na vladni poziv vsakdo takoj prodati za to odločeni gospodarski komisiji vse žito, ki ga ne rabi za svojo zasebno potrebo. Ta odredba je izšla zato, ker so razni magnati vkljub določitvi najvišjih cen držali svoje žito še vedno doma in ga niso hoteli prodati. Ker drugače ni bilo mogoče spraviti žita iz zalog v promet in v prodajo, se je vlada odločila za pritisk ter je izdala omenjeno naredbo. Od sedaj naprej bo na Ogrskem vlada dvignila vse zaloge omlačnega in še neomlačnega žita in ga prodala med ljudstvo. Lastnik dobi določeno stalno ceno, ako se brani dati žito ali ga taji, je kaznovan denarno in z zaporom. Pri nas v naši državni polovici je gotovo tudi precej

velikih žitnih pridelovalcev, ki žito še sedaj držijo doma, ker čakajo, da bode še dražje. Zato bi bilo tudi pri nas nujno potrebno izdati enako odredbo, da se na ta način žito dvigne iz zalog in spravi v promet. Lastniki žita s tem nimajo nobene izgube, kajti letos so že do sedaj napravili nenavadno visoke dobičke. Čas bi bil tedaj, da se tudi nižji sloji nekoliko oddahnejo in dobi jo zadostno kruha in moke na razpolago. Na noben način ni mogoče odobravati početja bogatih veleposrestnikov in magnatov, ki zadržujejo svoje žitne zaloge v svojih rokah, medtem ko trgovine in prodajalne na drobno ne morejo dati svojim odjemalcem dovolj kruha in moke, ker iste večkrat v prometu primanjkuje. Ljudstvo ne zahteva od lastnikov bogatih žitnih nikakih darov, le za primerno ceno naj se mu da dovolj blaga na razpolago.

Enaka mera za vse. Nemški poslanec dr. Steinwender piše v »Tagespost« te dni zanimiv članek, kjer pravi, da je bilo na Dunaju in drugod kaznovanih več branjev, ki so za nekaj vinarjev prekoračile določene cene. To je prav, naj se kaznujejo! Toda, pravi poslanec Steinwender dalje, te dni so podražili lastniki sladkornih tovarnov sladkor za 4 K na kvintal, četudi za to ni bilo nikake potrebe, ne da bi bilo proti temu nastopilo sodišče in kaznovalo te sladkorne barone. Enaka mera za vse, pravi dr. Steinwender!

Pošiljatve našim ujetnikom v Rusijo, Francijo in Anglijo dovoljene. Prizadevanja, ki so bila izvršena s diplomatične in poštne strani v svrhu dopustitve pošiljanja zabojev za avstrijske ujetnike, so po poročilih »Korr. Wilhelm« dovedla do zaključka, da je pošiljanje zabojev za naše vojne ujetnike v Rusijo, na Francosko in v Anglijo sedaj brez ovir. Vsebinska zabojev je omejena na obleke, perilo in druge stvari za osebno potrebo. Pisma poročila se ne smejo priključevati. Pošiljatve morajo biti dobro zaprte, in ne smejo tehtati več nego 5 kg in so proste pristojbin. Pošiljatve se ekspedirajo na riziko pošiljatelja.

Častniški sluga in trg. Danzerjeva »Armee Ztg.« piše 7. jan. 1915: Tudi v mirnih časih ni bilo lepo videti, kadar smo videli častniškega slugo kot deklico za vse z nakupno košaro, z zavoji ženskih klobukov ali pa celo vozeč otroški voziček. Dvakrat neprijetnejše ti to drezne v oči zdaj med strašno vojno, ko se spomniš, ko vidiš, kako izvršuje vojak posle služkinje, dasi se potrebuje zdaj vsak za službo sposoben mož na bojišču. Častnikom, ki vsled službe ostanejo doma, naj se ne vzamejo sluge, ki jim pripadajo, a vsaj s ceste naj bi izginile služkinje v uniformi. Kako simpatično se tudi čita, kako da nese kljub krogam zvesti sluga svojega ranjenega gospoda iz bojne črte, tako malo simpatično učinkuje, če vidimo zvestega gospodovega slugo, kako da vleče za ženo svojega gospoda potrebe za hišo in kuhinjo iz tržne lope ali s trga domov. Opustitev takega službovanja bi ženam tistih častnikov, katerih možje ne stoji na bojišču, pač ne stavilo prevelikih zahtev.

Delavski trg julija 1914 izkazuje le nekoliko večje posredovanje dela. (0'4) z ozirom na poljedelske delavce. Povprašanje po kmečkih delavcih se je povzpelo za 25 odstotkov, padlo je število tistih, ki so iskali delo. Med tvorničkim delavstvom je padlo povprašava-

nje po delavcih, pomnožilo se je pa povpraševanje po delu. To dokazuje, kakšna kriza je vladala že pred vojsko v naši industriji.

Vojni dogodki

od 18. do 25. januarja 1915.

Na južnem bojišču

se ni prirpelo nič novega; sedaj tudi Črnogorci mirujejo. Naše čete so si do dobra odpočile in čakajo povelja k novemu nastopu.

Severno bojišče.

V Bukovini smo dosegli lep uspeh. Naše čete so ustavile rusko prodiranje proti Ogrski in potokle Ruse pri Jakobenu in Kirilibabi. Rusi so se z velikimi izgubami umaknili nazaj čez Zlato Bistrico. — V Karpatih so se vršili le manjši spopadi in se položaj splošno ni izpremenil. Rusi so se na več točkah umaknili. V zapadni Galiciji smo tudi dosegli znaten uspeh. Na višinah vzhodno od Zaklicyna (Zakliczyja leži ob reki Dunajcu med Tarnowom in Novim Sandecom) je naša artiljerija prisilila Ruse, da so se umaknili iz sprednjih strelskih jarkov. To je imelo za posledico, da so se Rusi pomaknili nazaj tudi na drugih točkah fronte, in sicer v razdalji 6 km. — Južno od Tarnowa so bili Rusi iznova prisiljeni pomakniti se nazaj ter so izgubili nekaj strelskih jarkov. Tudi ta uspeh je priborila naša artiljerija. — Ob spodnjem Dunajcu so naši topovi pregnali Ruse iz močno utrjene pristave; neki naš oddelek je prodril prav do reke, prizadel sovražniku velike izgube in porušil vojni most, ki so ga bili Rusi napravili čez reko. — Onstran gališke meje, na Ruskem Poljskem, so prav tako kakor v Galiciji imeli besedo le topovi. Posebno uspešno so naši težki topovi delovali na najjužnejšem ozemlju ob Nidi in pri Checnju (jugozapadno od Kielca), kjer so naše krogle zadevale železniško postajo in močno ovirale ruski železniški promet.

Nemško - ruska fronta.

Vzhodno od Pilice je položaj v splošnem neizpremenjen; pri Lupuszu (severozapadno od Kielca) so Nemci odbili močan ruski napad. Izjalovili so se tudi ruski napadi severozahodno od Opoczna. V ozemlju med Rawko in Suho nemška ofenziva stalno napreduje; zadnje dni (24. januarja) se je izvršil uspešen napad pri Borzymowu. — Na severnem Poljskem (severno od Visle) so Rusi prekoračili reko Wkro (priteka iz zapadne Prusije in se pri Nowogrojecem izteka v Vislo) ter izvedli močan sunek proti pruski meji; Nemci so pa Ruse pri Radzanowu, Biezunu (obe mesti ležita ob Wkri, jugozapadno od Mlawe), Sierpcu in vzhodno od Lipna vrgli nazaj. — Pri Przasnyszu (jugovzhodno od Mlawe) je bil odbit neznačen ruski napad. — Na vzhodnem Pruskem ni nič novega.

Avstrijsko - nemška - ruska fronta na Ruskem Poljskem tvori približno obliko črke W, in sicer tako, da tvori oba spodnja (stranska) klina ruska armada ter se prvi klin zadirja proti Visli, oziroma pruski trdnjavi Thorn; drugi pa ob Nidi teži proti Krakovu; zgornji (srednji) klin pa tvorita avstro-ogrska in nemška armada z ostjo proti Varšavi.

Na zapadnem bojišču

ni bilo važnejših dogodkov. Od severnomorske obale (Nieuport) do reke Lys (ob belgijsko - francoski meji severno-zapadno od Lille) so se vršili le artiljerijski boji. — Pri Notre Dame de Lorette (severnozahodno od Arrasa) so Nemci dne 19. t. m. iztrgali Francozom 200 metrov dolg strelski jarek, a ga naslednji dan zopet izgubili; francoski napadi ob cesti Arras - Lille so bili odbiti. — Pri La Boisselle, severno od Alberta (južno od Arrasa) so Nemci z bajonetom pregnali Francoze z novoosvojenih postojank. — Nad Soissonom so Nemci od bili francoski naskok. — Jugozahodno od Berry - au - Bac (everno-zapadno od Reimsa) so Nemci dne 20. t. m. iztrgali Francozom dva strelska jarka, naslednji dan ju pa zopet zapustili in razstrelili. — Pri Perthesu (severozapadno od St. Menhoulda) so Nemci odbili francoski naskok. — V Argonih so Nemci zopet vzeli Francozom več strelskih jarkov in znatno napredovali. — Severno od Verduna so Nemci odbili francoski napad. — Južno od St. Mihiela so Nemci odbili francoski napad in pregnali zadnje francoske oddelke izpred tukajšnje svoje fronte, ki se v obliki močnega klina zadržuje v francosko ozemlje do reke Maas. — Severozahodno od Pont a Moussona (vzhodno od St. Mihiela, ob reki Malselle, blizu nemške meje) so se cel teden bili hudi boji, v katerih so Francozi iztrgali Nemcem njihove postojanke, ki so si jih pa Nemci potem deloma zopet priborili in vzeli Francozom 7 topov. — V Vogezih so se vršili glavni boji za vrhove Hartmannsweilerkopfa (severno od Sennheima) ter so Nemci ostali zmagovalci.

Nemški zračni napad na Angleško.

Letala in zrakoplovi igrajo v sedanjih vojni zelo veliko vlogo. Njih najvažnejša naloga je pač v tem, da poizvedujejo, kje in kakšne so sovražne postojanke, kakšna je sovražnikova moč in kao se giblje. Porabljajo jih pa tudi za vznemirjanje in pobijanje sovražnika s pišcami in bombami, a to le bolj iz nagajivosti nego v doseg kakega cilja. Važno je pa seveda, če se letalcu ali zrakoplovcu posreči, z bombami porušiti kako važno sovražnikovo zgradbo, na primer kolodvor, železniški most, municijsko skladišče, zrakoplovne lope, vojašnice itd. Skuša se tudi vplivati na sovražno armado in prebivalstvo na ta način, da letalci raztresajo po sovražnikovem ozemlju letake, v katerih se naznanjajo sovražnikovi neuspehi, katere je prikril javnosti v lastni deželi, slika njegov položaj kot obupen in njegovo stvar kot krivično, obenem pa obeta vse dobro za vojaštvo in civilno prebivalstvo, ako se uda, oziroma ubeži v nasprotnikov tabor. Kakor dokazujejo dosedanje izkušnje, je ta-le poslednja naloga letalcev in zrakoplovcev najmanj hvaležna. Sedaj pa k stvari sami!

V noči od 19. na 20. t. m. je zopet več nemških zrakoplovov Zeppelinovcev poletelo čez Severno morje nad vzhodno angleško obal, kjer so obiskali obmorska mesta Great Yarmouth, Cromer in Kings Linn, ki leže ob obali nasproti Nizozemski (nekoliko višje nego Amsterdam). Nemški zrakoplovci so vrgli do 100 bomb, ki so napravile precej škode in ubile ter ranile nad 200 oseb. V vojaškem oziru Nemci s tem niso dosegli nobene koristi, Angležem so pa

se mora šele pričeti. Marica hoče, tudi njena mati se strinja z njo, naj bi bila bala vsaj taka, kakršna je bila že omožene sestre. Ob novem letu naroče potrebne stvari; Marica večkrat poseže pri naročanju blaga v svojo korist vmes. Naroče krojačice in šivilje; nekaj dni po novem letu se prične delo. Veliko se naroči tudi v neki veliki trgovini perila. Poročno obleko naj bi šivala kaka posebno spretna šivilja izven hiše. Bradovi gospej so že večkrat hvalili neko gospico Lovčnovo, ki da dela izborne slavnostne obleke. Namerava se obrniti na njo. Ne mudi se še ne; ker zadošča, če se naroči nevestina obleka štiri tedne pred poroko.

Ko gre nekega dne za nabavo kuhinjskih rut, se razvije prizor, ki zelo natančno označuje značaj gospice Marice. Gospa Bradova misli, da je dobila starejšo hči za balo 10 tucatov kuhinjskih rut, Marica pa trdi, da jih je bilo dvanajst.

»Ne,« pravi mati, »natančno vem, da jih je dobila Nežika le deset.«

»Se natančneje znam, da jih je bilo dvanajst,« odgovori že razjarjena gospa Marica.

»Kaj govoriš tako grdo z menoj,« vpraša mati hčer?

»Ne govorim grdo, zahtevam le svojo pravico,« odgovori hitro nežna nevesta.

»O pravici ni govora. Vzeti moraš, kar dobiš. Ko sem se poročila sama, nisem imela polovico tega, kar imaš ti, a sem le izhajala.«

»Res velikansko, grozno bi bilo, da, grdo, če dobim dva tucata kuhinjskih robcev manj, kakor Nežika. Nič manj nečem, kakor ona; vem pa prav dobro, da ti je Nežika vedno bližje srca nego li jaz.«

»Neumnosti, prepovedujem ti tako govorjenje,« reče mati glasno, ježno.

»Ne, nikake neumnosti, ker je Nežika vse potrpežljiva in vedno pritrjevala, si jo rajše kot mene imela. Ne trpim več, da me zapostavljaš, osobito zdaj ne, ko gre za balo.«

»Mir,« zakliče mati.

»Da, če dobim dvanajst ducatov, sicer... in preje pa ne.«

Gospa Bradovo razljuti Maričina trma. Grenko se ji zdi, ker ji pove njen otrok resnico. Res je rajši imela starejšo, kakor mlajšo hčer. Gospej Bradovi je sicer tudi tekel jeziček kakor namazan, ne, da Marica včasih strašno rada ugovarja; ni ji manjkalo besedi, da odgovarja, a tako se jezi, da ji zastanejo besede v grlu. Sreča, ker pride ravno oče vmes. Ženski utihneta.

Mati in hči se jezita cel dan. Ko gre Marica že spat, pripoveduje gospa gospodu, zakaj da sta se sprli s hčerko.

Misli, da jo mož potolaži in da potegne ž njo. Gospod Bradov ne kaže, kakor ponavadi, nobenega veselja, da se vmeša vmes. Trgovec je predvsem. Drugo mu je vse postransko, celo vzgoja svojih otrok. Misli, storim svojo dolžnost nasproti otrokom, če jim dam dovolj jesti in piti, jih oblačim primerne njih stanu, jih pošiljam v najdražje šole, da se nauče vsega, kar jih veseli.

Usodno se sicer dobri mož moti, ker da vzgojiš dobre in pridne otroke, ne zadošča, da si le dober trgovec in da pošiljaš v najdražje šole svoje otroke. Tega ne umeva, pusti ženo, da se jezi, sam gre pa spat.

Naj bi bila gospa poznala sebe, bi si morala reči, sama rada ugovarjam in preveč čenčam; hčeri sem v tem dajala zgled in sem zato velik del spora povzročila sama. Ni mogla ali morebiti ni hotela tako daleč misliti. Žena je bogatega moža. Sodi, da ji za to ni potrebno resno misliti njej, fino izobraženi gospej, ki mora seveda imeti vedno prav. Zaradi prepira, ki je bil resnično grd, pripisuje vso krivdo hčeri in se, ne popolnoma neupravičeno, jezi zopet na moža, ki se za take reči čisto nič ne zanima.

Drugo jutro, velika jeza med ženskami se čez noč navadno skadi, se mati in hči polagoma približata in spriznata. Obveljala je pa Maričina, ki

dobi zahtevanih dvanajst tucatov; mati je odnehala.

Kamnar slučajno izve, da naj bi neka Lovčnova šivala nevesti poročno obleko. Kajpada, v največji zadregi se nahaja, če pride Lovčnova v Bradovo hišo. Dela na to, naj bi se povabila tista šivilja, ki je delala poročno obleko starejši sestri; ker je bila obleka izvrstna. S stališča razuma in dobrega ukusa Bradova gospa ne more ugovarjati, a — ljubi izpremembo in vztraja na tem, naj pride Lovčnova. Pregleda naslovno knjigo, najde kmalu stanovanje Lovčnove, takoj ji piše dopisnico in jo prosi, naj se zgleda pri njej, da se pogovorita o poročni obleki njene hčeri. Kamnar je ves iz sebe. Take zadrege še ni doživel. Kaj bi dal, če tudi ljubi denar, ko bi nevestini materi ne bila padla v glavo ta nesrečna misel! Boji se neprijetnosti, škandala, če pride Lovčnova v hišo. Ne pozna sam nežnosti in takta, sam nizek človek, si ne more predstavljati, da bi Lovčnove ne bilo.

Ni prišla.

Pisala je uljudno, da obžaluje, ker pred veliko nočjo takega dela ne more sprejeti. Založena je z delom čez glavo do binkošti.

Gospej Bradovi ne preostane drugega, da zataji svoj nagon do izpremembe. Obrne se zopet na šiviljo, ki je

le dokazali, da niso tako brezpogojno varni in nedotakljivi na svojem otočju — brez ozira na škodo in žalost, ki so jo povzročili angleškemu prebivalstvu. Nemški zračni obisk so Angleži vrnili dne 22. t. m., ko so njihovi letalci prileteli nad Gent in Zeebrügge (na Belgijskem) in metali bombe. Škode niso napravili.

Bitka na Severnem morju.

Dne 24. t. m. sta se na Severnem morju spopadli nemško in angleško brodovje. Nemško brodovje je bilo sestavljeno iz štirih velikih oklopnih križark: »Seydlitz«, »Derslinger«, »Moltke« in »Blücher«; štirih manjših križark in dveh flotil torpednih čolnov; angleško brodovje pa je štelo 5 bojnih ladij (dreadnoughtov), več malih križark in 26 torpednih rušilcev. Boj se je vršil 70 morskih milj severozahodno od Helgolanda in trajal tri ure. Angleži so nato boj prekinili in odpluli. Na nemški strani se je potopila oklopna križarka »Blücher« (15.800 ton obsega in 32.000 konjskih sil), a angleški pa en dreadnought.

Rusi in Turki.

Glasom uradnih ruskih poročil je ruska armada pri Oltyju (na rusko-turški meji, jugozapadno od Karsa) znova potolkla turško vojsko. Turška poročila tega sicer ne zanikajo naračnost, vendar pa naglašajo, da se Rusom ni posrečilo njihov načrt, da bi obšli turško levo krilo. Tudi se poročila s turške strani, da se je ruska ofenziva na Kavkazu na celi črti ustavila. — Te dni so poročali časopisi, da se je iz ruskega sv. sinoda (najvišja cerkvena oblast) proglašilo, da Rusi ne odnehajo prej, dokler ne osvobode Jeruzalema izpod turške oblasti; Jeruzalem bo potem svobodno mesto pod rusko-francosko-angleškim varstvom.

V Črnem morju so postale ruske torpedovke prava nadloga za odprta obmorska turška mesta, ki jih vsak hip napadajo in potapljajo ladje. Tako se je zgodilo tudi 20. januarja v Atinah (jugozapadno od Batuma). Ker se zadnji čas nič ne sliši o kaki akciji turškega brodovja v Črnem morju, pač pa se je 20. t. m. poročalo, da sta ob Bosporu zadela na mino križarka »Sultan Selim« in en torpedolovec in ker se, kakor izhaja iz gorenjega poročila, ruske vojne ladje v Črnem morju gibljejo precej svobodno, — se vsiljuje domneva, da je turško vojno brodovje v Bosporu zaprto z minami. Seveda pa mine niso nezmagljiva ovira.

Avstroogrška vojna posojila se je podpisalo 2 milijardi 135 milijonov 527 tisoč 300 kron.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

NOVE PRAVICE ŽENSK.

(Piše dr. Alma Saitz.)

Ženska oskrbnica izven rodbine.

Ženska skrb za mladino, da se telesno in dušno dobro čuti, je tako stara, kakor je stara ženska. Ostane, dokler ženske žive. Žensko gibanje je uredilo skrb, postavilo smotre in načrte; ženska skrbi ne le za lastno deco, marveč sploh za mladino potrebno varstvo. To delo izprememba državnih temeljnih postav upošteva.

šivala poročno obleko starejši hčeri. Kamnarju se odvali cent od srca.

Poroka se določi na sredo po veliki noči. Nekaj tednov prej, ko govore Bradovi s Kamnarjem o vabilih in o pripravi za poroko, vpraša gospod Kamnarja, če je že mislil na to, da povabi na ženitovanje svojo mater, sestro in njenega moža? Nekoliko počasi odgovori Kamnar, da je sicer na to mislil, a da prej še vpraša, če kaže, da povabi tudi svoje čisto navadne ljudi. Nekoliko nevoljen odgovori Bradov, naj brezpogojno povabi tudi v imenu rodbine Bradov svoje bližnje sorodnike. Kamnar uboga. Ne želi pa ne, da bi prišli njegovi ljudje na ženitovanje. Preberaški se mu zde. Dobro ve, da sestra in njen mož radi dolge poti ne prideta. Lahko ju za to drzno povabi. Mati bi sicer, kakor sodi, lahko prišla, a denarja za dolgo pot nima. Dober sin bi bil poslal poleg pristrčnega vabila tudi potnino, a to se ne vjema z njegovimi načrti. No, a da stori, kar mu je naročil Bradov, pošlje vsem trem tiskana vabila. Čez nekaj dni mu odgovore, da ne morejo priti. Žele mu srečo. Mati mu je pisala še nekaj pristrčnih vrstic, ki ga ne ginejo.

Kmalu nato najamejo blizu Bradove hiše mladi dvojici veliko, elegantno stanovanje; opremljeno z oparvo; v službo se vzameta kuharica in

a) Ženska varuhinja in oskrbnica.

Z novo postavo o varuštvo se odpravlja nazor, naj bi bila ženska manj odgovorna kot moški. Ženska, ki ni mogla biti prej varuhinja niti lastnega otroka, postane zdaj lahko varuhinja svojih in ptujih otrok, ne da bi ji prideli sovaruha.

§ 192. splošne državljanske postavbe je prej določal: Tudi osebam ženskega spola, redovnikom in ptujim državljanom, naj se ne naloži redno varuštvo. § 21. odredbe pa določa: »Tudi redovnikom in inozemcem naj se redno ne nalaga varuštvo. Za oženjeno ženo ostane še omejitve, da more postati varuhinja le z moževim pritrdilom, izvemši če gre za umobolnega, če ni znano njegovo bivališče in če ni zakon ločen; kar je upravičeno z ozirom na pravno razmerje in na dolžnosti zakonskih družetov. Ženska ne bo nikdar prevzela varuštvo kot čisto zasebno ali celo formalno zadevo, marveč vedno kot tako, ki tiče tudi njene delokroga v hiši in v rodbini. Mati vdova je zdaj postavno dolžna, da sama vodi varuštvo nad svojim otrokom, če ne določa njen mož drugače. Odločno se določa, da se mora zakonska mati (v okoliščinah tudi stara mati) celo proti svoji volji prisiliti, da prevzame varuštvo.

Dozdaj je bila očetova pravica, da je z oporoko pozval varuha. Zdaj se sme tudi po oporoki določiti, če se drugače ne ukrene, da mora biti mati varuhinja, še predno se postavno določi. Če otroku ne žive starši in stari starši in če starši niso določili varuštva, preide varuška obveznost na bližnje sorodnike ne glede na spol.

Dozdaj je moral biti določen tudi materi moški varuh. Z novo določbo ostane moško sovaruštvo le v nekaterih slučajih, če namreč to določi v oporoki oče ali če to zahteva zakonska mati sama kot varuhinja in če to sklepe sodišče otroku v korist, osobito pa takrat, če je to potrebno v varstvo nezakonskega otroka.

Ženska se lahko dopusti tudi kot kuratorca, oskrbnica nad svojim možem.

× × ×

Učinki slabih smodk. V Nemčiji splošno tožijo, kako slabe so smodke, ki jih pošiljajo vojakom na bojišče kot darilo. In »Frankfurter Zeitung« priporoča sledeči dogodek z bojišča: Bavarci so imeli v Vogezih, kakor splošno znano, težko stališče napram senegalskim strelcem, ki so streljali z dreves. Zdaj so pa Bavarci popolnoma opustili, da bi Senegalci napadli s puško. Mirno sedejo pod drevesa, na katerih so Senegalci ter si nažog eno izmed smodk, ki so jih dobili kot božično darilo. Čez četrte ure popadajo črni vrage raz drevesa.

Slovenski železničar.

ŽELEZNICE V VOJSKINIH ČASIH.

V »Neue Freie Presse« izvaja Roda Roda:

16. t. m. je izdal cesar sledeče Najvišje povelje vojnemu ministru:

Mobilizacija in razvrstitev je naložila glede na zvestobo dolžnosti, samodelovanje in na deloljubnost vojaških železniških oblasti in izvajajočih prometnih oblasti od najvišjega uradnika do zadnjega železniškega delavca naj-

višje zahteve, ki so jih brez pritožbe izvedli. Tudi med vojsko razširjajo vse železnice in plovna podjetja monarhije povišano vse moči zahtevajoče delovanje, ponovno se je izkazalo železniško osebje in moštvo ladij s hrabrostjo in s hladnokrvnostjo v sovražnikovem ognju.

Toplo, neomejeno cesarjevo priznanje se izraža ljudem, ki stoje od prve ure krize podnevi in ponoči v najnapornejši službi. Na njih požrtvovalnost mora moderni vojskovodja v prvi vrsti računati, ko izdelava načrt za razvrstitev armade, ko računa, kako preskrbi armado, ki se nahaja v boju, ko razvija, ojačuje in premika svoje sile. Osobito vojska z Rusijo vsebuje tekmo presilne naglice z množico premoči, lokomotiva ni nič manj važno sredstvo, kakor top.

Železnica ni vstopila šele z oklopnim vlakom v vrsto aktivnih vojskinih sredstev. Železnica je etapna cesta, žila vojskega tabora. Omogočuje silovite obhoditve in premikanja čet.

Za podrobne priprave vojnega pohoda morajo zgodaj pripraviti voze tam, kjer prično prevažati vojake. Takoj, ko se proglasi mobilizacija, tisti, ki odinejo pod orožje, navale na železnice, ki same še niso mobilizirane. Civilne tovore, ki jih ne more več prevažati, mora vrniti, po mobilizacijskem načrtu mora razdeliti svoje vozove, preskrbeti pokrite tovarne voze s klopni, pečmi, odejami, s slamo za prevažanje mož in konj. Predpisi dovoljujejo železnici le kratko dobo. Železniške črte so bile zdaj navalu popolnoma kos.

Dohajanje k četam, premestitve častnikov, razpustitev višjih šol in podobnosti, kakor tudi mobilizacija železnic se je brez sitnosti izvedla.

Znano je, da čete niso takoj po mobilizaciji pripravljene za prevoz. Izpopolniti se morajo z rezervisti, dokončati morajo svoje oboroženje, izpopolniti stanje konj, predvsem morajo postaviti vozovje. Konje morajo mnogokrat dobiti iz zelo oddaljenih krajev.

Ko se izvede mobilizacija, se izvede marš. Vsaka podrobnost vojnega reda je že v miru popolnoma določena.

Sedanja vojska nam je prinesla začetkoma položaj, ki ni bil predviden, ko se je izvajala delna mobilizacija, se je izvedla tudi splošna mobilizacija. Železniške postaje so morale zato računati z dvakratnim datumom. Popolni vlaki so morali voziti na jug, pripravljeni so morali biti prazni vlaki za severno bojišče. Železniške oblasti so morale urediti križanje obeh transportov.

V mirnih časih že obstoja pri vsakem železniškem ravnateljstvu (Avstrija) in pri vsakem obratnem vodstvu (Ogrska) železniško linijsko poveljstvo (v Nemčiji progna komisija), ki mu načeluje štabni častnik ali kak stotnik, ki pri vsakoletni določitvi vožnih redov zastopa koristi svojega delokroga. Ob mobilizaciji spoje več linijskih poveljstev v vojno transportno vodstvo. Proge, ki niso podrejene kakemu vojnemu linijskemu transportnemu vodstvu, podrede osrednjemu transportnemu vodstvu železniškega urada generalnega štaba.

O izkušnjah naše armade pri razvrstitvi se seveda ne sme govoriti. Izvemši nekaterih malih nezdod se je

izvedla razvrstitev brez graje popolnoma po sporedu.

Armada je zbrana pred sovražnikom. V sedanji vojski so morali poslati del južne sile na sever, da se je vzdržal premočni ruski sunek. Premestitev se je izvedla pod silo trenutka brez priprave in se tudi ni mogla pripraviti. Vedelo se tudi ni, kje da bodo takrat stali južni armadni zbori. Transport se je srečno izvedel. Uredilo ga je osrednje transportno vodstvo sporazumno z vojnimi transportnim vodstvom.

Prilagoditi so se morali na to izpremenjenemu položaju na južnem bojišču. Preprečiti so se morali srbski vpadi na lastno ozemlje. Ko je vpadla začetkom septembra timoška divizija, so ji stale v Sirmiji nasproti le slabe sile. Kar je manjkalo, so morali hitro pripeljati z železnico na bojišče. Težavno nalogo je rešilo transportno vodstvo v nekaterih urah.

Vojskujoča armada potrebuje strelivo, preskrbo, dopošiljati se ji morajo topovi, oprema, zimska obleka, bolniške lope; z vojskine črte se mora vse odpeljati, kar bi omejevalo kretalno svobodo armade: ranjenci, bolniki, ujetniki, bolni konji, porušeni material; zopet silovito premikanje železnice in ladje za hrbtom armade.

Vojskine promet zahteva večino železniškega in ladjinega prometa, omejitve se mora zato promet namenjen civilnim svrham.

Lastne izgube se morajo nadomestiti z rezervami.

Osrednje transportno vodstvo mora preskrbeti velika mesta z živili in s premogom. Tudi industrija se mora preskrbeti; osrednje transportno vodstvo mora zato primerno razdeliti vozove, s katerimi razpolagajo.

Vlake za prevoz ranjencev so morali tudi šele med vojsko prirediti, ker v miru ni mogoče imeti dovolj vlakov za ranjence pripravljenih. Med vojsko so pripravili tudi vlake namenjene ranjencem in so morali v železniške vozove vstavljati še železne peči.

Po Martinovem.¹

Marica Koželj-Bulc.

Od poldneva do ene prihajajo moji mali v šolo. Trudno štorkljajo po stopnicah. Vsi blede so danes in oči so jim nekako motne, zmešane, da se kar čudim, ko jih gledam. Ko sedejo v klopih na svoja mesta, privleče vsak iz umazanega suknjiča napol oglodano kost in kos črne potice.

»Kako je to, da imajo danes vsi potico, saj ta sladčica je običajna le na velike praznike,« si mislim.

»Kdo ti je dal potico, Ivan?«

»Mama so jo spekli včeraj.«

»Zakaj pa, ali so prišli ata iz vojske domov?«

»O ne, včeraj je bila Martinova nedelja.«

O, Martinova nedelja, ti praznik vseh praznikov, ki se ga veseli vsak pošten vinogradnik. Mar se mu naj ne radosti srce na ta dan, ko krstijo vince, ki teši malodušne, poživlja starce, krepi mladino!

¹ Iz izbornega glasila »Slovenski Učitelj«. List je sicer namenjen slovenskim krščanskim učiteljem in katehetom, a prav bi bilo, da bi ga čitali in naročali tudi starši!

hišinja, čez nekaj dni se uresniči goreča Kamnarjeva želja; predstavljati mogočnega, bogatega gospoda. Slavnostne priprave se bližajo koncu. Poroka se tako slovesno slavi, kakor ko se je poročila starejša Bradova hči, ki je seveda navzoča z možem. Samo delavstvo ne pošlje le odposlaništvo, ki naj čestita, marveč priredi mladima na predvečer poroke bakljado. Na dan poroke vstopi Kamnar kot deležnik v kupčijo in postane, če tudi ne uradno, drugi gospodar. Gospod Bradov tudi zdaj ne varčuje. Vse je visoko elegantno, — vse veselo. Obleke dam so še krasnejše, kot ko se je poročila starejša sestra. Krasno izgleda mlada gospa Kamnarjeva; mladega moža veseli, ker je njena obleka še razkošnejše okrašena z biseri in z dragimi kamni, kakor je bila sestrina. Komaj se konča kosilo, Kamnarjeva izgineta, da odpotujeta na ženitovanjsko popotovanje. Kamnar je bogat mož.

XI.

Mlada zakonska potujeta v lepo Italijo, v Milan, v Florenco in v Rim. Mladi ženi so v družbah pripovedovali toliko lepega o Italiji in o njenih velikih umetnih zakladih, da si je želela jo videti, da more v družbi govoriti o njej. Kamnarju je ugajal načrt, a če bi mu tudi ne bil, načrti bi se ne izpreme-

nili. Med zaroko se je že navadil, da je storil vse, kar je zahtevala nevesta. Medenih tednov zato nič ne kali. Čimdlje ju pripelje vlak, čim tujsi svet se jima odpira, tim bolj se kljub svoji površnosti čudita, ker je vse drugače kakor doma.

Vozita se z malimi odmori naravnost do Milana. Tu nameravata ostati nekaj dni. Zvečer se pripeljeta, drugo jutro ogledata mesto. Pokazati si pustita predvsem pot v stolnico. Slavno delo, petsto let so jo zidali. V marmornati beloti dviga svoje proti modremu nebu stolpe in stolpiče: toliko jih je, kolikor šteje leto dni, mi je rekel stari vojak iz leta 1848., moj stari oče. Mogočno učinkuje na tujce. In najina popotnika? Stojita pred njo; Marica, ne, od zdaj ko je gospa, jo nazivajmo Marijo, pravi njemu: »Lepo, kaj ne?« »Res lepo,« odgovori, skoraj ne dvigne očesa, marveč brska v kašipotu, kje da se nahajajo najbolj priporočene gostilne. Ravno tako je bilo v Florenci in v Rimu. V Florenci sicer ogledata vse, a stalnega vtisa ne vzameta seboj. V Rimu si ogledata neverjetno hitro cerkev sv. Petra in druge znamenitosti, a ne občutita veliko. Čemu li? Tam sta bila, videla sta najzanimivejše umetnosti, cerkve in gledališča. Lahko govorita, kadar se govori kje o Italiji. V 14 dneh imasta dovolj Italije. Hočeta

obiskati še Švico; videti morata tudi Monte Carlo in Nizzo. Nrnaynih krasot v Monte Carlu ne vidita, češ saj sta jih videla dovolj v Italiji. Čula sta pa o kazuinu, kjer se igra za denar. Ko posita v prvem hotelu, s spoštovanjem vstopita v poslopje, posvečeno zlatemu letu. Obstojita pri neki mizi. Kamnar vidi, kako spravi neki igralec nekaj tisoč frankov v žep. Kamnar stavi tudi pet frankov, a jih izgubi. Nesreča te tudi lahko tu čaka, hitro proč, škoda petih frankov! Hitro odide z Marijo iz igralnice. Zunaj se mu nudi nadomestilo. Streljajo namreč nedolžne golobe. Kamnar se pridruži trdosrčnejšem. Marija, nekaj novega je to njej, z zanimanjem opazuje streljanje golobov. V Nizzi vozi Marija kazat svojo obleko po izprehajališču. Kamnar se baha s svojo liki pav nališpano ženo. Iz Nizze odpotujeta h Genfskemu jezeru. Drugi svet ju tu obdaja kakor v italijanski deželi solnca in petja; mogočne gore, skale in snežniki učinkujejo tudi na njunina mrzla srca, a kmalu se tudi tega naveličata. Jed jima tudi ne ugaja, kakor jima ni v Italiji. Mislita, da že dovolj znata. Skleneta zato, da se vrmeta domov. Hitro še brzojavita Marijini materi in se odpeljeta domov.

Bradova poskrbi, da nastopita dan pred dohodom svojo službo kuharica in sobarica. Vesela se vrmeta domov.

Zlata vinska kaplja, kako malo te cenim sedaj posebno, odkar sem v vinorodnih krajih. Sleherni dan lahko uvidevam, koliko zla narediš.

Dostikrat premišljam, je-li res Bog ustvaril to dobroto, ali pa jo je izmisli hudopec, ko je bil dobre volje.

»Rudolf, kaj se cmeriš?«
»Trebuh me boli.«

Peterček podpira težko glavico z obema rokama. Anica se drži tudi na jok.

Hkrati se mi posveti. »Ali so vam dali večerj vina, otroci?«

Ti prvošolčki povedo še po pravici. Oni dopoldne že vedo, da gospodični ni všeč, če povedo, da so pili.

»Dali, dali!« povedo vsi vprek.

»Micika, koliko si ga izpila?«

»Pri Risljevih dva kozarca, pri Jančevih enega, doma pa dva zvečer.«

Križ božji, kar lasje mi vstajajo. Če bi ga popila jaz toliko, bi plesal ves svet okoli mene, to mi pa pove komaj šestletno dete. Ni čuda torej! Z Bogom vsi uspehi, idite in si poiščite boljših tal, tu pač ne najdete mesta!

Ko sem vprašala v začetku šolskega leta: »Kdo se zna pokrižati?«, pa je iz osemdeseterih dvignila roko le mala rejenka Tončka, ki je pri poštenih ljudeh in ne dobi vina, pač pa pije mleko.

Ko pa rečem: »Ali zna kdo že kakšno pesemco?«

O, deset rok je takoj tu.

»Povej, Marinka, katero znaš!«

»Se kikeljco prodala bom, za sladko vince dala bom, ne grem domu, ne grem domu, sem žejna premočno!«

»In ti, Vikica!«

»Ena kup'ca belga vinčka, gor pa dol po mizi je špansirala...«

Drugi zopet: »Sladko je vince s Trške gorice...«

In tako naprej, vsak pove drugo zdravico. Dosti sem se jih naučila. Enkrat jih zberem in napišem na veselje vinskim bratcem. Odveč je govoriti pri nas o tem, naj ne pijo. Otroci pač obljubijo in prepričana sem, da niti ne marajo vina, saj je kisló, otrok pa ljubi sladčice. Ali doma mu ponujajo in če neče: »Zakaj pa ne piješ?« — »Učiteljica je rekla, da ne smem!« — »Zakaj neki ne?« — »Zato, ker bom potem zmiraj majhen in bolan in se bom težko učil!« — »Viš, kako se laže, nevoščljiva je brčkone, ker ga sama nima: ona bo pravila, kaj smeš in kaj ne; ali ti daje ona jesti?«

Tako-le je. Pride kakšna mati k meni in prosi: »Le mojstrite našega fantá; saj ni zabit; samo da ne bo zastonj hodil v šolo.« — In včasih pravim: »O, mati, zabit, zabit, pa ste sami krivi, zakaj ga pa silite z vinom!« — »Kaj, vino da bi škodilo, lepo vas prosim; ali ne sme biti otrok nikoli korajžen? Saj vino mu daje moč, še bolj brihten je potem, tako govori, kakor en velik.«

To že verjamem, prav rada verjamem, saj jih slišim večkrat sama, kako modrujejo. To je ono veliko zlo, ki ga ne ustavi noben jez, ne besede s prižnice, ne besede v šoli. Smejejo se ljudje in majojo neverjetno z glavo, češ: »To so prismojenji!«

V šoli pa ponavljamo že četrti teden: »Ena kocka, ena kroglica, ena tabla, eden prst,« pa kažejo vse po dvojce.

Ko bi le ne bilo Martinovih nedelj, ki jih ni sveti Martin gotovo čisto nič vesel.

Z lastnimi močmi.

Navadni delavci slavni možje. Delavci so bili poznejši inženier Brindley, admiral Cook in pesnik Burns. Ben Jonson je bil navaden zidar, ki je zidal in nosil knjigo v žepu; delavca sta bila poznejša inženirja Edwarda in Telforta, geolog Hugh Miller, pisatelj in kipar Allan Cunningham, tesarji so bili poznejši arhitekt Inigo Jones, urar Harrison, fiziolog John Hunter, slikarja Romney in Ople, orientalist profesor Lee in podobar John Gibson. Tkalci so bili matematikar Simson, podobar Bacon, brata Milner, Adam Welker, John Foster, ornitolog Wilson, afrikanski potnik Livingstone in pesnik Tannahil. Čevljarji po poklicu so bili admiral Cloudesly Shovel, električar Sturgeon, esajist Samuel Drew, Gefford, pesnik Bloemfield in misijonar Carey, znani misijonar Carey je pa izdelaval kopita. Čevljar je bil izborni naravoslovec Thomas Eduard. Podnevi je delal čevlje, proste ure je posvečeval naravoslovju.

Krojači se lahko ponašajo z zgodovinarjem Johnom Stowom, slikar Jackson je šival dolgo časa. Hrabri sir John Harokswood se je učil v mladih letih krojaštva v Londonu. Tudi admiral Hobson je bil v mladih dneh krojaški vajenec, a je ušel. Najslavnejši bivši krojač je pa bil nač nekdanji predsednik Združenih držav Andrew Johnson. Ko je v nekem svojem govo-

ru v Washingtonu izvajal, kako je pričel politikovati in da je sodeloval na vseh poljih postavodaje, nekdo zakliče: »Od krojača sem!« Johnson takoj odgovori medklicarju: Neki gospod pravi, da sem bil krojač. To mi ne moti ravnotežja. Ko sem še šival, so mi rekli, da šivam dobro obleko, ki stoji. Točen sem bil nasproti svojim odjemalcem in sem delal dobro obleko. Med iznajditelji parnih strojev je bil Newcomen po poklicu kovač, slavni Watt je izdelaval matematične instrumente in Stephenson je bil strojni kurjač. Pridigar Huntingdon je bil težak, Bewick, oče rezbarije na Angleškem rudar. Miha Favady se je učil knjigoveštva, pozneje je bil trgovec, v 22. letu se je pričel pečati z naravoslovjem. Oče papeža Gregorija VII, je bil tesar, Siksta V. ovčar in papeža Adrijana VI. ubogi čolnar. Slavni angleški državnik Fox je večkrat pričel svoje govore: Ko sem še delal kot tkalski vajenec v Nornvichu. Dovolj zgledov, navedli bi jih lahko še več.

Krvoses kapitalizem.

Angleško kulturno delo. Indijski revolucijski odbor Hindostancev v San Franciscu razširja oklic, ki uspešno kulturno delo Angležev tako-le opisuje:

1. Angleži izsesajo vsako leto iz Indije 167 milijonov dolarjev, ki jih odpošljejo na Angleško. Hindostanci so zato tudi reveži, ker zaslužijo dnevno le 2 in pol centa.

2. Zemljiški davek znaša nad 65 %.

3. Pri prebivalstvu 240 milijonov ljudi znašajo izdatki:

Za vzgojo 25.000.000 funtov šterlingov. Za zdravstvo 6.000.000 funtov šterlingov. Za armado 97.000.000 funtov šterlingov.

4. Pod angleškim gospodarstvom je lakota velikokrat nastopila. V zadnjih desetih letih je umrlo vsled lakote dvajset milijonov mož, žena in otrok.

5. Na kugi je umrlo zadnjih 16 let osem milijonov ljudi. Umrljivost se je povišala zadnjih trideset let od 24 na 34 tisoč.

6. Uporabljajo se sredstva, da se med domačimi državami pospešujeta nesloga in nered, da se poviša v njih angleški ugled.

7. Angležev ne kaznujejo, če umore Hinde in če onečlašajo hinduske žene.

8. Z denarjem, ki ga vzamejo Hindom in mohamedancem, podpirajo protestantske misijonarje.

9. Neprestano se dela na to, na se neti sovraštvo med Hindui in mohamedanci.

10. Angliji na korist se je uničila umetnost in umetna obrt v Indiji.

11. Z indijskim denarjem in s požrtvovalnostjo Hindou kot vojakov so se vojskovali s Kitajsko, Afganistanom, Birmo, Egiptom in s Perzijo, katere dežele so deloma podjarmili.

12. Indijcev biva v državah domačinov 70, v britskih ozemljih 240 milijonov.

13. Britskih vojakov je v Indiji 79.614 Angležev in 38.948 prostovoljcev.

14. Od revolucije 1857 je preteklo nad 50 let. Obnovitev je nujna.

Okno v svet.

Ogrske državne železnice so naročile novih voz v vrednosti 10 milijonov kron.

Koliko žita imajo v Rumuniji. Na podlagi uradnih poročil se nahajajo v zalogah velikih rumunskih mest te-le množine žita: v Bukareštu 4800 vagonov, v Jassyju 860, Braili 7650, Piteštiju 2460, Craiovi 5570, Gallaca 3300, Constanci 1700, Oleštu 4330, Botošanu 1530 vagonov. Razen tega leži na raznih posestvih še 30.000 vagonov žita, torej skupaj več kakor polovica lanske letine, ki je znašala 126.000 vagonov in od katere se je izvozilo 9700 vagonov, 24.000 vagonov zmlelo in 30.000 vagonov porabilo za novo setev. V mestih in na kmetijah se nahajajoče zaloge žita reprezentirajo vrednost 137 milijonov ter so večidel v rokah veleposestev, oziroma velekapitala. Množina žita ne zadoštuje samo za preživljenje prebivalstva do prihodnje žetve, marveč ostane še 14.000 vagonov ne glede na ostanke prejšnjih setev, v kolikor še niso bili porabljeni. Iz teh številk izhaja, da je razdelitev množine žita v posameznih mestih prav neenakomerna. Rumunsko časopisje že sedaj opozarja na to dejstvo, da bi bila Bukarešta v slučaju obleganja prav na slabem, ker ima žita samo za pet mesecev. Še slabše bi bilo v Jassyju, ker ima žita samo za štiri mesece, nasprotno pa imajo mesta Braila, Pitești in Cralova žita za več let. Odpomore naj se temu nedostatku tako, da bodo dobila velika mesta z dežele ali iz bolj založenih

mest žita in da se za to žito zgrade velike skladišnice. V prvi vrsti velja to za Bukarešto, da je za slučaj vojne kot utrjeno mesto zavarovano. To razdelitev je treba tudi izvesti z ozirom na ceno kruha, ker je jasno, da se bo v slučaju vojne tudi promet omejil in da bi se v tem slučaju v krajih, kjer primanjkuje moke, oziroma žita, avtomatično zvišala tudi cena kruha.

Koliko piva zvare. Amerikanski list »Brousseau et Malteur« poroča, da so zvarili lani na celem svetu 282.078 tisoč bavelov piva, po naše je to 46.000 milijonov litrov. Piva se je zvarilo to-

liko, kolikor je dolga reka Mississippi, če bi bila globoka 6, široka pa 10 črevljev.

Delavec — tajni svetnik. Angleški kralj je imenoval tajnika angleške delavske stranke Arturja Hendersona za člana »Privy Council«, to je kraljevega tajnega sveta. Henderson se je ostro boril proti udeležbi Anglije na vojni, od izbruha vojne pa zastopa idejo, da se mora vse delavstvo postaviti v bran za domovino.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jože Gostinčar.
Tisk Katoliške Tiskarne.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.

F. Meršol LJUBLJANA
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.

Velika izbor vezenin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pazov, predpasnikov, žepnih robov, ovratnikov, zavratalo, volne, bombaža, sukanca itd.

Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc
Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:

Belzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepljivo in slast do jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, protigniljavu otrok in proti potanju nog, steklenica 50 v.
Ribe olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodiji, za odstranitev kurjih oces in trde kože, steklenica 70 v.
Sladin za otroke, steklenica 60 v.
Tinktura za želodec, ocvajalno in želodec krepljivo sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstno pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono.
Želzno vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto moke za otroke, otroške bolezni manj nevarne. Je za polovico cenejši! Dr. pl. Trnkoczyjev sladni čaj ima ime Sladin in Moč! je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 80 vin. Tudi pri trgovcih. Po pošti pošljite najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkoczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkoczy: Schönbrunnerstrasse šte. 109, Josefstädterstrasse šte. 28, Radetzkyplatz šte. 4 v Oradcu: Sackstrasse šte. 4.

Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo boljne, slabe. Za resničnost tega naznanila jamči tukaj navedenih trvd Trnkoczyjevih, Istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Pozor, slovenska delavska društva!

Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini

Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.

Postrežba poštena in zanesljiva.

A. & E. SKABERNE, Mestni trg šte. 10

Velika zaloga manufakturnega blaga, različno sukno za moške obleke, volneno blago, kakor ševijoti, popelin, delen, itd. za ženske obleke. — Perilno blago, cefirji, kambriki, batisti v bogati izbiri. Različno platno in šifoni v vseh kakovostih in širinah; potrebščin za krojače in šivilje. Flanelaste in šivane odeje, različne preproge za postelje, kakor tudi cele garniture. — Novosti v volnenih in svilenih robcih in šalih. Namizni prtji, servijeti in brisalke iz platna in damasta.

Priznane nizke cene!

Posebni oddelek za pletenine in perilo. Vse vrste spodnje obleke za ženske in moške, kakor: srajce, hlače, krila, bodisi iz šifona ali pa tudi pletene iz volne ali bombaža. — Največja izbira v nogavicah v vseh barvah kakor tudi v vseh velikostih za otroke. — Predpasniki najnovejših krojev iz pisanega blaga, šifona, listra in klota. Stezniki ali moderci od najcenejših do najfinejših. Fini batistasti, platneni in šifonasti žepni robci. — Zaloga gosjega perja in puha.

Vedno sveže blago!

Najboljša, naisigurnejša prilika za štedenje!

Ljudska Posojilnica

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 6

prililčje, v lastni hiši, nasproti hotela „Union“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema hranilne vloge in vloge v tekočem računu, za katere jamčijo ne samo njeni zadružniki, temveč tudi

cela dežela Kranjska

in jih obrestuje po

4³/₄ 0/0

brez kakega odbitka, tako da sprejme vložnik od vsakih vloženih 100 kron čistih obresti 4-75 kron na leto. Stanje vlog je bilo koncem marca 1913 čez 22 milijonov kron. Za nalaganje po pošti so poštahranilnične položnice brezplačno na razpolago.

Načelstvo.